

Kroniek Sint Aegten

Erfgoedcentrum Nederlands kloosterleven

Ten Geleide

In de voorliggende Kroniek leest u over verschillende ontwikkelingen rond erfgoedcentrum Klooster Sint Aegten in de afgelopen maanden.

Archivarissendag

De jaarlijkse Archivarissendag voor kloosterarchivarissen stond dit jaar in het teken van onderzoek(ers) in kloosterarchieven. Ruim 90 deelnemers ondernamen dinsdag 3 juni jl. de tocht naar St. Agatha voor een informatieve dag. Pater Cor Rademaker ssc, voorzitter van de stichtingen Dienstencentrum Kloosterarchieven en Erfgoed Nederlands Kloosterleven, heette hen welkom. Hij benoemde de wat vreemde taak van de kloosterarchivaris: “de rest trekt erop uit, wij trekken ons terug, in hokjes en tussen papier. Maar.. in al dat papier staat veel moois, en komen werk en spiritualiteit weer tot leven.”

‘s Morgens vertelde dr. Marjet Derks, vanuit haar ruime praktijkervaring, over verschillende fasen in de geschiedschrijving van kloosters. Die begon met het bijhouden van kronieken, door iedere kloostergemeenschap. Via gedenkboeken en wetenschappelijke publicaties vanuit de eigen gelederen, is de geschiedschrijving in een fase terechtgekomen waarin niet-leden van kloostergemeenschappen zijn gaan schrijven; met als resultaat een groot aantal informatieve en historisch verantwoorde boeken, waardoor de kennis over menige orde en congregatie enorm is toegenomen. Marjet Derks prees het bestaan van de centrale archiefplaats voor kloosterarchieven in St. Agatha: “een uniek en bijzonder initiatief, waarmee Nederland voorop loopt in de wereld.” Zij benadrukte het belang van openheid van de archieven voor het doen van onderzoek: “Vaak is van

tevoren moeilijk aan te geven welke stukken allemaal relevant zijn voor een onderzoeksvraag, en daarom is een zo groot mogelijke openbaarheid van wezenlijk belang.”

In de middag deden vier onderzoekers verslag van hun concrete onderzoekservaringen in kloosterarchieven. Het feit dat drie van hen uit protestantse hoek kwamen, zorgde voor enige hilariteit.

Date Jan Jongsma onderzocht, in het kader van zijn studie geschiedenis, een conflict tussen de vrijgemaakt gereformeerde zending en de katholieke missie, in Nederlands Nieuw-Guinea aan het eind van de jaren 50. Hij raadpleegde, naast het archief van de Missionarissen van het H. Hart, ook stukken in het Nationaal Archief en in het Archief en Documentatiecentrum van de Gereformeerde Kerken te Kampen. Daar stuitte hij op een enorme rijkdom aan brieven van zendelingen, uitermate informatief vanwege de veelheid aan onderwerpen en het persoonlijke karakter ervan. Tijdens de vragenronde gaven enkele kloosterarchivarissen, die zelf in Nieuw-Guinea werkten, verrassende aanvullingen op zijn betoog.

Drs. Jan van 't Hof, werkzaam bij de Rijksmonumentendienst, deed verslag van zijn onderzoek naar kloostergebouwen jonger dan 1800. Hij bezoekt, vanuit zijn functie en vanwege persoonlijke interesse, regelmatig kloostergebouwen, heeft daarbij oog voor de ‘geest van een gebouw’, bekijkt de bouwtekeningen en luchtfoto's, interviewt kloosterlingen, en analyseert de kloosterregel op onderdelen die direct of indirect met bouw en bewoning te

Een gezellige en lekkere lunch

maken hebben. Hij was in het algemeen content met wat er aan bouwtekeningen bewaard is gebleven, maar wees op een hiaat in archiefmateriaal over de aangelegde tuinen. Hij prees de kloosterlingen voor hun goed 'huisvaderschap' ten aanzien van de kloostergebouwen!

Zuster Esther van Tijn schreef de geschiedenis van haar eigen congregatie: de Zusters van Julie Postel. Zij verhaalde van de emoties die het herlezen van hun oude regel bij haar opriep, en hoe zij ervoor had gekozen om die verontwaardiging niet in het boek terug te laten komen. Ze beoordeelde het schrijven van de geschiedenis van je eigen congregatie enerzijds als een voordeel: je bent onderdeel van die geschiedenis, dus je hebt veel voorkennis. Anderzijds benadrukte zij ook het nadeel van de directe betrokkenheid. Haar verhaal mondde uit in een kleine gedachtenwisseling over de keuze om je geschiedenis al dan niet door iemand van je eigen congregatie te laten schrijven.

Dr. Denise de Costa is bewoonster van het voormalige 'Claraklooster' in 's-Hertogenbosch, en schrijft de geschiedenis van dit stukje stadgrond, waar clarissen en ongeschoeide karmelietessen deel van uit maakten. Zij wilde graag weten hoe de zusters leefden in het klooster, en maakte daartoe gebruik van een combinatie van *oral history* en archiefonderzoek. Ze merkte dat beide elkaar aanvullen. Doordat zij niet van katholieke huize is, stelde ze misschien wel meer vragen over dagelijkse gebruiken dan iemand die zelf ook katholiek is. Zij toonde begrip voor beperkingen op de openbaarheid in verband met gevoelig liggende zaken. Enerzijds spijt het haar natuurlijk niet alles te mogen inzien, maar anderzijds sluit het aan bij haar eigen keuze om vooral een mooi en mild boek te schrijven, dat niet

alleen buitenstaanders, maar ook de betrokkenen zelf veel leesplezier geeft.

Tegen half vier liep de dag ten einde, een dag vol verhalen van betrokken onderzoekers en van de kloosterarchivarissen onder elkaar. Hopelijk heeft de dag eraan bijgedragen dat de aanwezige kloosterarchivarissen hun werk weer met goede moed oppakken. Op naar de Archivarissendag van volgend jaar! > *Olga Minkema*

Oprichting Vriendenkring

Erfgoedcentrum Klooster Sint Aegten is een initiatief van kloostergemeenschappen in Nederland. Meer dan 90 orden en congregaties participeren in het project en besloten hun erfgoed in het centrum onder te brengen om het voor toekomstige generaties te behouden. Deze orden en congregaties zijn nu heel actief bij het erfgoedcentrum betrokken, maar de meeste van hen bouwen hun aanwezigheid in Nederland geleidelijk aan af. Het erfgoedcentrum werkt dan ook sinds de oprichting aan het scheppen van een breder draagvlak binnen de Nederlandse samenleving.

Het centrum heeft in de eerste jaren van zijn bestaan al meer dan 5.000 bezoekers mogen verwelkomen. De vele enthousiaste reacties hebben ons goed gedaan, en de indruk gegeven dat er zeker mensen te vinden zijn die graag bij het project betrokken blijven en die het centrum mede willen ondersteunen. Om daaraan een goede en concrete vorm te geven, is besloten tot de oprichting van de *Vriendenkring Klooster Sint Aegten*. U vindt hierover informatie bijgesloten.

Overleg tussen kloosterarchivarissen

De betrokken kloostergemeenschappen hebben het behoud van hun collecties voor de komende decennia veilig gesteld: door de bouw van een archiefdepot en door het scheppen van voorzieningen voor beheer van het erfgoed. Maar om de geschiedenis en de betekenis van kloosters in Nederland zichtbaar te houden, kunnen we niet volstaan met beheren alleen: de unieke en interessante collecties in het erfgoedcentrum moeten bereikbaar worden gemaakt voor verschillende doelgroepen. Klooster Sint Aegten werkt daarom aan de opbouw van publieksactiviteiten: het presenteren van de collecties op het internet, een bezoekerscentrum op het kloosterterrein, een tentoonstelling over kloosterleven in Nederland, de herinrichting van de kloosterkerk en uitbreiding van de openingstijden. We hopen dat velen het belang van deze activiteiten inzien en door een lidmaatschap van de Vriendenkring willen bijdragen aan de realisering. > *Marga Arendsen*

Portret pater Dobbe, Scheutist

Uit de collectie

Afgelopen voorjaar hebben de paters Scheutisten hun klooster Sparrendaal in Vught verlaten. Met het archief van de Nederlandse provincie zijn ook een aantal portretten van hun missionarissen naar Klooster Sint Aegten gekomen, merendeels paters die het tot missiebisshop hebben gebracht. De bekendste van hen is monseigneur Ferdinand Hamer die in 1900 in China tijdens de Bokseropstand werd vermoord.

Het schilderij dat we hier uit de collectie lichten is dat van de nog jonge pater Jozef Dobbe, geboren in Den Bosch in 1864. Na studies aan de seminaries van Sint Michielsgestel en Haren, trad hij in 1885 in bij de Missionarissen van Scheut. Vier jaar later vertrok hij naar Mongolië, een lange zeereis vanuit Marseille. Vóór zijn vertrek werd een foto gemaakt, waarop hij in oosters aandoende kleding is afgebeeld. Die foto moet voor de later beroemd geworden schilder Antoon van Welie (1866-1956) de bron zijn geweest

voor dit portret, dat linksboven is gesigineerd en gedateerd (1891). Pater Dobbe zou niet meer naar Nederland terugkeren. In 1898 liet hij aan pater Van

der Burgt, met wie hij in Haren op het seminarie had gezeten en die als Witte Pater naar Afrika was vertrokken, weten er niet op te rekenen nog eens naar huis te komen, hoewel de trans-Siberische spoorlijn die in aanleg was de reis over land aanzienlijk zou bekorten. In diezelfde brief schreef Dobbe ook dat de bekering van China maar langzaam vooruit ging, omdat “de chinezen zulk een afkeer hebben van al wat van buiten komt.” Die afkeer veroorzaakte de Bokseropstand. Pater Dobbe stierf kort na monseigneur Hamer de marteldood: op 22 augustus 1900

werd hij samen met twee confraters, enkele protestantse zendingen en parochianen in zijn kerk in Tiekotankeou door Chinese soldaten vermoord. Het dossier voor zijn zaligverklaring ligt al jaren in Rome.

Met deze aanwinst is in Sint Agatha de collectie portretten verder uitgebreid. Naast peinzende prioren, moedige moeder-oversten en vrolijke fraters hangen er nu ook dappere missionarissen aan de muur. > *Otto Lankhorst*

Kwartaaljournaal

- ▶ Op 3 april werd een groot deel van het archief van de Franciscanessen van Oirschot naar het erfgoedcentrum overgebracht.
- ▶ Op 4 april vond in Breda de presentatie plaats van het boek *Religieus erfgoed uit kerken en kloosters in de Lage Landen*, een lexicon voor Nederland en Vlaanderen, geschreven door Mieke van Zanten, conservator van de Stichting Sint Aegten.
- ▶ Op 7 april woonden Cor Rademaker scc en Marga Arendsen de presentatie bij van de publicatie *Kloosters als religieus erfgoed*, geschreven door S. Hendrikx in opdracht van de KNR.
- ▶ Op 9, 23 en 24 april, op 29 mei, en op 18 en 26 juni nam Marga Arendsen deel aan bijeenkom-

Franciscanessen van Oirschot plaatsen hun archief

sten in het kader van 2008 Jaar van het Religieuze Erfgoed.

- ▶ Op zondag 13 april was het erfgoedcentrum geopend in het kader van de landelijke Open Kloosterdag. We mochten maar liefst 1250 bezoekers verwelkomen!
- ▶ Op 21 april werd het archief van de Congregatie van "De Voorzienigheid" van Heemstede overgebracht naar het depot van het erfgoedcentrum.
- ▶ Op 13 mei startte een bouwbedrijf met de renovatie van de dakkapellen op de zuid- en oostvleugels van het klooster.
- ▶ Op 3 juni vond de jaarlijkse Archivarissendag plaats, waarvoor zich 93 kloosterarchivarissen aanmeldden.
- ▶ Op 10 juni was er de jaarlijkse provinciedag van de kruisheren, dit jaar tevens de afsluiting van een generale visitatie.
- ▶ Op 13 juni woonde Otto Lankhorst de presentatie bij van het boek van Vefie Poels *Vrouwen met een missie*, en op 19 juni waren verschillende bestuursleden en Marga Arendsen aanwezig bij de presentatie van het boek van Marit Monteiro,

Gods Predikers, over de geschiedenis van de Dominicanen in Nederland.

- ▶ Veel aandacht ging er deze maanden uit naar de voorbereiding van de restauratie van het poortgebouw van het klooster.
- ▶ In het derde kwartaal bezochten 21 onderzoekers de studiezaal van het erfgoedcentrum en werden 438 personen in groepen rondgeleid.

Open Monumentendag

Op zondag 14 september a.s. zal het erfgoedcentrum geopend zijn in het kader van de nationale Open Monumentendag. 2008 is uitgeroepen tot het Jaar van het Religieuze Erfgoed en instellingen als Klooster Sint Aegten worden gestimuleerd om bijzondere activiteiten te ontwikkelen. Van de provincie Noord-Brabant en de gemeente Cuijk ontvingen we subsidie om op 14 september speciaal aandacht te kunnen schenken aan de monumentale tuinen bij het kruisherenklooster. In de tuinen zult u relevante informatie aantreffen over de opbouw en de geschiedenis van de verschillende onderdelen. En verder verzorgen we op 14 september op verschillende tijdstippen een lezing: over kloostertuinen in het algemeen, en over die van St. Agatha in het bijzonder.

Colofon

Deze kroniek wordt uitgegeven door de stichtingen Erfgoed Nederlands Kloosterleven en Sint Aegten
ISSN: 1872-5260

Redactie:

M. Arendsen, J. Arts, O. Lankhorst,
C. Rademaker ssc, J. Wijnen ofmCap

Adres:

Kroniek Sint Aegten
Kloosterlaan 24
5435 XD St. Agatha
Tel. 0485 - 31 10 07
E-mail: info@kloostersintaegten.nl
Website: www.kloostersintaegten.nl

Logo: F. Bull osc

Ontwerp, lithografie en druk:

Drukkerij Tielen bv, Boxtel

Wandelaars in de kloostertuin

